

DANIEL HINC CR
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
✉ <https://orcid.org/0009-0005-9686-3613>
hincdaniel@gmail.com

Studia Sandomierskie
31 (2024)

Aktualność charyzmatu Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi

Współczesny świat charakteryzuje się dynamicznymi przemianami społecznymi, kulturowymi i religijnymi, które stawiają przed Kościołem katolickim nowe wyzwania i możliwości. W kontekście tych przemian charyzmat zgromadzenia zmartwychwstańców, który koncentruje się na odnowie duchowej i jedności z Bogiem, okazuje się wyjątkowo aktualny. Jego istotą jest głębokie przeżywanie tajemnicy paschalnej oraz dążenie do przemiany duchowej i moralnej zarówno w życiu indywidualnym, jak i wspólnotowym. Charyzmat ten nabiera znaczenia w kontekście misyjnym, zwłaszcza w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi o bogatym i złożonym dziedzictwie duchowym. Religie te, będąc integralną częścią życia społecznego i duchowego wielu afrykańskich wspólnot, cechują się głębokim zakorzenieniem w kulturze, rytuałach i wierzeniach przodków. Ich holistyczne podejście do rzeczywistości, brak wyraźnej granicy między sacrum a profanum oraz silne powiązanie z moralnością i normami społecznymi – wszystko to stwarza wyjątkowe wyzwania i możliwości dla dialogu międzyreligijnego.

Niniejszy artykuł ma na celu zbadanie i analizę, na czym polega aktualność i efektywność charyzmatu zmartwychwstańców w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi. Na podstawie analizy teologicznych podstaw charyzmatu oraz jego praktycznych zastosowań w kontekście misyjnym podjęto próbę wykazania, w jaki sposób zmartwychwstańcy mogą się przyczynić do głębszego zrozumienia i wzajemnego szacunku między różnymi tradycjami duchowymi, wzbogacając zarówno afrykańskie wspólnoty, jak i własną misję ewangelizacyjną.

Charyzmat – pojęcie i podstawy biblijne oraz eklezjalne

„Charyzmat” jako termin stosowany w kontekście chrześcijaństwa odnosi się do szczególnych darów udzielanych przez Ducha Świętego w celu zbudowania wspólnoty Kościoła. Samo słowo „charyzmat” pochodzi od greckiego rzeczownika

charisma (χαρισμα – «dar») oraz *charis* (χαρις – «piękno», «łaska», «wdzięczność»). Istota charyzmatów (*charismata*) tkwi w ich funkcji wzmacniania, wyposażania i ożywiania wspólnoty wiernych w celu rozwoju duchowego oraz efektywnego działania Kościoła¹.

Charyzmaty są kluczowym elementem dynamiki religijnej oraz duchowej, ponieważ symbolizują bezpośrednią interwencję Bożą w życie społeczności wierzących. Ich manifestacja jest często postrzegana jako przejaw nadprzyrodzonej obecności Boga, wspierającej rozwój duchowy oraz wzmacniającej więzi międzyludzkie w obrębie wspólnoty chrześcijańskiej².

W kontekście teologicznym charyzmaty rozumie się często jako przejaw boskiej łaski, która jest udzielana w celu budowania i umacniania wspólnoty Kościoła. Ich obecność i skuteczność jest uznawana za kluczową dla rozwoju duchowego jednostek i całej społeczności wierzących, ponieważ umożliwia wykorzystanie indywidualnych talentów i zasobów dla dobra wspólnego³.

W Nowym Testamencie działanie charyzmatów jest ukazane w różnych kontekstach, odzwierciedlając bogactwo i różnorodność wpływu Ducha Świętego na życie wspólnoty chrześcijańskiej. W Ewangelii według św. Jana Jezus Chrystus zapowiada przyjście Ducha Świętego, który doprowadzi apostołów do całej prawdy (por. J 16,12–14). Dzieje Apostolskie opisują zstąpienie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, kiedy apostołowie zaczęli w różnych językach głosić wielkie dzieła Boga zgodnie z Pismem (por. Dz 2,4.8–11; 2,15–21). Potwierdzało to spełnienie obietnicy, że Chrystus otrzymał od Ojca Ducha Świętego i zesłał Go na wierzących (por. Dz 2,33).

W Nowym Testamencie termin *charisma* występuje w różnych formach 17 razy. Jest wspomniany 16 razy w listach św. Pawła Apostoła, który podkreśla charyzmatyczną strukturę Kościoła, oraz raz w Pierwszym Liście św. Piotra⁴. Św. Paweł wspomina o różnorodnych darach łaski, w tym o prorocत्वie (w Rz 12 i 1 Kor 12), co świadczy o różnorodności i jedności w Ciele Chrystusa. Apostoł Narodów podkreśla też znaczenie służby na rzecz życia i wzrostu wspólnoty wierzących. Św. Paweł stosuje cztery wyrażenia, aby wskazać dary ofiarowane przez Boga Kościołowi: dary Ducha, charyzmaty, posługi oraz działania, podkreślając ich wymiar trynitarny, przypisywany wolnej i miłującej łasce Ojca, Syna i Ducha Świętego. Wyróżnia przy tym różne typy charyzmatów, np. niekiedy odwołuje się do ich dość ogólnego znaczenia jako darmowych darów Bożych, innym razem wymienia dary bardziej szczegółowe, mające na celu ewangelizację, nauczanie, rządzenie,

¹ L. Stachowiak, *Charyzmat*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1985, k. 92–93; por. A. Romano, *Carisma*, w: *Dizionario teologico della vita consacrata*, a cura di T. Goffi, A. Palazzini, Milano 1994, s. 169.

² M. Tatar, *Rozeznawanie charyzmatów*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 47–62.

³ A. Siemieniewski, *Ruchy charyzmatyczne w Kościele – „Pegaz” czy „koń trojański”?*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 65.

⁴ T. Pikus, *Charyzmaty w Kościele*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 22 (2009), nr 2, s. 106.

prorokowanie, uzdrawianie, cuda i glosolalię. Wszystkie te dary są udzielane osobom indywidualnym, lecz ich celem jest dobro wspólnoty w mistycznym Ciele Chrystusa, jakim jest Kościół⁵.

Charyzmaty, czyli wyjątkowe dary Ducha Świętego udzielane członkom wspólnoty wierzących, stanowią również przedmiot zainteresowania chrześcijańskiej teologii. W przeciwieństwie do podstawowych łask, takich jak łaska uświęcająca oraz dar wiary, nadziei i miłości, charyzmaty nie są dane wszystkim. Stanowią wyjątkowe dary, które otrzymują ci, których Duch Święty wybiera. Teksty biblijne, jak List do Rzymian (Rz 12,4–8) i Pierwszy List do Koryntian (1 Kor 12,12–30), przyrównują różnorodne dary Ducha Świętego do różnych części ludzkiego ciała. Wskazują tym samym na konieczność różnorodności w Kościele, aby umożliwić pełnienie jego różnych funkcji życiowych. Analogia ta podkreśla, że różnice między członkami ciała nie są anomaliami, lecz koniecznością, która umożliwi harmonijne funkcjonowanie wspólnoty wierzących. Charyzmaty są uznawane za objawienie różnorakiej łaski Bożej i mają boskie pochodzenie. Istnieje różnorodność opinii co do źródła tych darów. Według niektórych pochodzą one od Chrystusa, a według innych od samego Ducha Świętego. Jednakże wszystkie te interpretacje są zgodne w tym, że dary Boże wiążą się z całą perspektywą trynitarną, jak od samego początku stwierdziła teologia zarówno wschodnia, jak i zachodnia⁶.

W historii chrześcijaństwa pojęcie charyzmatów ewoluowało, odzwierciedlając różnorodne interpretacje i doświadczenia duchowe w życiu Kościoła. Od wieków wczesnych aż po czasy średniowiecza charyzmaty były przedmiotem dyskusji teologicznych i powodem powstawania praktycznych prądów religijnych. Św. Bazyli Wielki podkreślał, że obdarowanie duchowe jest świadectwem działania Boga w człowieku. Podobnie jak promień światła oświetla ciało, sprawiając, że staje się ono jasne i lśniące, tak samo dusze niosące Ducha stają się duchowe i przekazują łaskę innym⁷. Ewolucja interpretacji charyzmatów w tradycji chrześcijańskiej ukazuje bogactwo doświadczeń duchowych i różnorodność teologicznych poglądów na ich rolę i znaczenie jako darów Ducha Świętego w życiu Kościoła. Charyzmatyczną ciągłość odzwierciedlają powstające zakony, stowarzyszenia, zrzeczenia, ruchy, a także wszelkiego rodzaju inicjatywy odnowy. Ożywienie w tym względzie nastąpiło przede wszystkim pod wpływem ruchów protestanckich. Warto jednak zauważyć również istotny wpływ papieża Leona XII, św. Jana XXIII czy też św. Jana Pawła II na rozwój refleksji nad charyzmatami i odnową duchową Kościoła, szczególnie w kontekście ich encyklik, takich jak *Dominum et Vivificantem* św. Jana Pawła II⁸.

Sobór Watykański II, kierując się zasadą powrotu do źródeł, dążył do inkorporacji charyzmatów w strukturę Kościoła, uwzględniając historyczny proces ich

⁵ A. Romano, *Carisma*, art. cyt., s. 170.

⁶ Kongregacja Nauki Wiary, *List „Iuvenescit Ecclesia”*, Rzym 2016, nr 4.

⁷ A. Siemieniowski, *Dary duchowe w dawnych wiekach Kościoła. „Nie zaniedbuj w sobie charyzmatu” (1 Tm 4,14)*, cz. 3, siemieniowski.pl/?q=node/31 [dostęp: 13 V 2024 r.].

⁸ M. Tatar, *Rozeznawanie charyzmatów*, art. cyt., s. 50.

socjologicznej redukcji. Przyznając wszystkim członkom ludu Bożego prawo i obowiązek wykorzystania charyzmatów do budowania Kościoła, sobór wymienił różne charyzmaty związane z urzędem kościelnym, czyli apostołatem hierarchicznym (*Lumen gentium*, nr 7), takie jak apostołat hierarchiczny, charyzmat nieomyślności papieża, prawdy w nauczaniu biskupów, kaznodziejstwa prezbiterów oraz oficjalnego rozpoznawania innych charyzmatów. Wyróżnił również charyzmat małżeństwa chrześcijańskiego, dziewictwa i celibatu, różnorodność życia zakonnego i charyzmatów misyjnych. Sobór rozróżnił także charyzmaty nadzwyczajne, zwyczajne i znamienite, zaznaczając, że istnienie charyzmatów rozpoznaje się na podstawie ich owocowania w budowaniu Kościoła⁹.

Katechizm Kościoła katolickiego dzieli charyzmaty na nadzwyczajne, zwyczajne i proste, definiuje je zaś jako łaski Ducha Świętego, które służą Kościołowi zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio. Są one udzielane nie tylko w celu budowania Kościoła, ale także dla dobra wiernych (KKK 799).

Charyzmaty w odniesieniu do wspólnot i ich założycieli

Pojęcie charyzmatów odnosi się również do różnych wspólnot oraz ich założycieli, takich jak zgromadzenia, zakony, instytuty świeckie czy ruchy kościelne. W tym kontekście charyzmat oznacza dar Ducha Świętego charakterystyczny dla danej osoby lub wspólnoty, wyróżniający ją spośród innych i wskazujący na jej specyficzną misję oraz główny kierunek działalności¹⁰.

Podczas Soboru Watykańskiego II uznano rady ewangeliczne i ich związek z życiem zakonnym za „dar Boży, który Kościół otrzymał od swego Pana”, dlatego też „bierze w opiekę i popiera odrębności charakteryzujące rozmaite instytuty zakonne” (*Lumen gentium*, nr 43 i 44). Odrębności te sobór nazywa „przedziwną różnorodnością” (*mirabilis varietas*), dzięki której „Kościół nie tylko jest przysposobiony do każdego dobrego czynu i gotowy do wykonania posługi dla budowania Ciała Chrystusowego, lecz także okazuje się przyozdobiony różnorodnymi darami swych dzieci, jak oblubienica zdobna w swe klejnoty dla swego męża” (*Perfectae caritatis*, nr 1).

Papież Paweł VI po raz pierwszy posłużył się terminem „charyzmat założycieli” w dokumencie *Evangelica testificatio* z 29 czerwca 1971 r., wyrażając życzenie, aby serca wiernych płonęły dla prawdy i miłości Bożej zgodnie z tym charyzmatem. „Charyzmat ten w rzeczywistości pochodzi nie z krwi, ani z żądz ciała, ani z postawy umysłu, kształtowanej na wzór tego świata, ale jest owocem Ducha Świętego, działającego zawsze w Kościele” (*Evangelica testificatio*, nr 11). W tym samym dokumencie jest mowa o „charyzmatach poszczególnych instytutów”. „Do-

⁹ T. Pikus, *Charyzmaty w Kościele*, art. cyt., s. 112.

¹⁰ K. Wójtowicz, *Pojęcie i rola charyzmatu w życiu konsekrowanym*, zyciezakonne.pl/dokumenty/referaty-konferencje-artykuly/teologia-zycia-konsekrowanego/wojtowicz-k-cr-pojecie-i-rola-charyzmatu-w-zyciu-konsekrowanym-30172 [dostęp: 13 V 2024 r.].

świadczenie to ukazuje ich różnorodność i proponuje nieustannie nowe możliwości ich rozwoju. I choć formy te różnią się między sobą, stanowią zawsze pomoc do kształtowania się człowieka wewnętrznego” (*Evangelica testificatio*, nr 32). Termin „charyzmat założyciela” odnosi się do daru Ducha Świętego, który został udzielony założycielowi danej wspólnoty lub zgromadzenia, kształtując jego osobę oraz inspirowując do stworzenia nowej specyficznej formy życia wspólnego z uwzględnieniem aktualnych potrzeb apostołatu. Natomiast „charyzmat wspólnoty” lub „instytutu” odnosi się do daru Ducha Świętego, który jest charakterystyczny dla całej wspólnoty, określając jej specyficzną tożsamość i misję. W kontekście założenia wspólnoty mówi się o „charyzmatach założenia”, które są szczególnymi łaskami udzielonymi założycielowi w celu rozpoczęcia i rozwijania nowej wspólnoty. Ponadto wyróżnia się także „charyzmaty założycielskie”, które są bardziej szczegółowymi aspektami daru Ducha Świętego, manifestującymi się w życiu i działalności założyciela¹¹.

Życie konsekrowane jest szczególną formą życia w Kościele, każdy zaś instytut zakonny ma swój specyficzny charyzmat i wpływa na sposób przeżywania eklezjalności. Jest ono integralną częścią życia Kościoła, odzwierciedlając jego tajemnicę, komunię i misję. „Wymiar charyzmatyczny różnych form życia konsekrowanego, chociaż będącego ciągle w rozwoju, który się nie kończy, przygotowuje w Kościele, we współdziałaniu z Parakletem, nowy Adwent Tego, który ma przyjść, Tego, który już jest przyszłością ludzkości w drodze”¹².

W tej formie powołania wyróżnia się trzy główne elementy: profesję rad ewangelicznych, całkowite oddanie się Bogu oraz trwałą formę życia potwierdzoną przez Kościół. Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich w swoim dokumencie *Essential Elements* nie tylko podkreśla te podstawowe aspekty, lecz dodaje też inne. Istotne dla życia zakonnego są także: powołanie i poświęcenie Bogu poprzez publiczne śluby, prowadzenie apostołatu zgodnie z charakterystycznym charyzmatem instytutu, osobista i wspólnotowa modlitwa, praktyka ascezy, publiczne świadectwo, specjalny związek z Kościołem, ciągła formacja oraz taka forma zarządzania, w której istnieje władza zakonna oparta na wierze¹³.

Reasumując, o charyzmatach w życiu konsekrowanym można stwierdzić:

- są darem służącym budowaniu Kościoła i dobru ludzi;
- umożliwiają osobom konsekrowanym życie w zgodzie z radami ewangelicznymi, jak ubóstwo, czystość i posłuszeństwo;
- odzwierciedlają wybrane aspekty tajemnicy Chrystusa i życia Kościoła, co prowadzi do różnorodności duchowości i praktykowania rad ewangelicznych;
- dzięki nim osoby konsekrowane stają się znakiem Ducha Świętego i znakiem nadziei w świecie, a także zyskują wymiar eschatologiczny;

¹¹ K. Wójtowicz, *Pojęcie i rola charyzmatu...*, art. cyt.

¹² Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Instrukcja „Rozpocząć na nowo od Chrystusa”*, nr 10.

¹³ *Rozpocząć na nowo od Chrystusa*, nr 10.

- charyzmat założycielski służy utrzymaniu wierności wobec natchnienia założycieli;
- charyzmaty osobiste uzdalniają osoby konsekrowane do wytrwania na drodze świętości, prowadząc ich do życia w postawie służby i wierności misji;
- charyzmat instytutu umacnia wierność i nadaje kierunek pracy apostołskiej, zwracając ją ku wspólnej misji oraz ukazując jej prawdziwe oblicze naznaczone duchowością komunii¹⁴.

Wszystkie te aspekty podkreślają istotną rolę charyzmatów w życiu konsekrowanym jako darów od Boga służących dobru Kościoła i ludzi oraz do budowania wspólnoty wiernych.

Specyfika charyzmatu Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa

Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego zobowiązuje się do życia według charakterystycznego charyzmatu, który uznaje za dar od Boga i dziedzictwo swoich fundatorów. Fundamentalną prawdą, która kształtuje życie zmartwychwstańców, jest niezasłużona i niezmienna miłość Boża. Uznają oni, że są grzesznikami, lecz otrzymują od Boga miłosierne wezwanie do nawrócenia i zmartwychwstania w Chrystusie. Oddając się całkowicie Bogu, rezygnują z egoizmu, samowoli i poświęcają się służbie dla Niego i dla innych ludzi¹⁵.

Doświadczenie miłości Boga

Konstytucje zmartwychwstańców podkreślają prawdę, że Bóg kocha każdego człowieka osobiście, i to miłością bezwarunkową. Jego zbawczy plan dla każdego został objawiony w pełni w tajemnicy paschalnej, poprzez cierpienie, śmierć, zmartwychwstanie, wniebowstąpienie Jezusa oraz zesłanie Ducha Świętego¹⁶. Poprzez tę właśnie tajemnicę paschalną wszyscy mogą pojednać się z Ojcem, zjednoczyć się w jednym Ciele Chrystusa i napełnić życiem Ducha Świętego. Osobiste uczestnictwo w misterium paschalnym rozpoczyna się wraz z nawróceniem, czyli z przyjęciem Chrystusa Pana za Zbawiciela, i zjednoczeniem się z Nim poprzez chrzest, bierzmowanie i Eucharystię.

Historia zbawienia to nieustanne objawianie się Bożej miłości do człowieka. Od samego początku Bóg stworzył ludzi z miłości, pragnąc obdarować ich istnieniem oraz swoją bliskością. W odpowiedzi na upadek człowieka Bóg objawił swoją miłość przez dzieło odkupienia dokonane przez Jezusa Chrystusa. Akt ten nie tylko uwolnił ludzi od grzechu, ale uczynił ich również dziećmi Bożymi

¹⁴ K. Wójtowicz, *Pojęcie i rola charyzmatu...*, art. cyt.

¹⁵ Por. *Konstytucje Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa* [dalej: KZZ], s. 9.

¹⁶ Por. KZZ, s. 1.

zaproszonymi do pełnej komunii z Nim¹⁷. Boża miłość nie zakończyła się na wydarzeniach opisanych w Ewangelii. Bóg nadal objawia swoją miłość w osobie zmartwychwstałego Chrystusa, który pozostaje obecny pośród ludzi. Jego obecność jest szczególnie odczuwalna w Kościele, który uświęca wiernych przez sakramenty i liturgię. Zwłaszcza w chrzcie, w sakramencie pojednania i w Eucharystii można doświadczyć żywej obecności Chrystusa, który nieustannie uświęca i prowadzi swój lud¹⁸.

Miłość Boża objawiła się założycielowi Zgromadzenia Pana Naszego Jezusa Chrystusa, Bogdanowi Jańskiemu (1807–1840), oraz współzałożycielom: Piotrowi Semenence (1814–1886) oraz Hieronimowi Kajsiewiczowi (1812–1873). Zainspirowani łaską i powołaniem, które otrzymali, zdecydowali się oni odpowiedzieć na zaproszenie Chrystusa do opuszczenia wszystkiego i pójścia za Nim. Przechodząc przez radykalne poszukiwania i nawrócenie, założyciele zgromadzenia odnaleźli w tajemnicy paschalnej głębokie odzwierciedlenie swojej misji duchowej i apostołskiej. Takie uczestnictwo w tajemnicy paschalnej, przeżywane dynamicznie w codzienności, stało się podstawą wspólnoty zgromadzenia zmartwychwstańców¹⁹. Zgromadzenie, które powstało z ich inicjatywy, kultuwyje ten charyzmat przez całkowite oddanie się Bogu i życie w duchu zmartwychwstania, naśladowania Jezusa w codzienności na drodze nieustannego nawracania się, rezygnacji z własnych pragnień i egoizmu, aby żyć w pełni dla Boga i Kościoła²⁰.

Wspólnota

Istotną prawdą, którą żyją zmartwychwstańcy, jest powołanie do życia we wspólnocie, opartej na wzajemnej pomocy, modlitwie i pracy na chwałę Bożą. Wierzą, że Bóg ich powołał, by byli żywym znakiem wartości ewangelicznych: sprawiedliwości, prawdy i miłości. Praktykując życie wspólnotowe i apostołaty zgromadzenia, dążą oni do przemiany społeczeństwa przez przekazywanie mu życia i miłości Chrystusowej. W praktyce charyzmat zgromadzenia realizuje się dzięki życiu wspólnotowemu, modlitwie i pracy apostołskiej. Wspólnota staje się miejscem wzajemnej pomocy, dzielenia się darami oraz wspólnego dążenia do świętości. Modlitwa, zarówno osobista, jak i wspólnotowa, stanowi fundament życia duchowego, umacniając relację z Bogiem i kształtując serca członków zgromadzenia²¹.

Życie charyzmatem zmartwychwstańców jest głęboko zakorzenione w miłości Bożej i powołaniu do służby dla Niego i dla innych. Wyzwaniem jest kontynuacja budowy wspólnoty opartej na wartościach ewangelicznych oraz przekazywanie życia i miłości Chrystusa we współczesnym świecie. Zgromadzenie

¹⁷ Por. KZZ, s. 2.

¹⁸ Por. KZZ, s. 2.

¹⁹ Por. KZZ, s. 1.

²⁰ Por. KZZ, s. 2.

²¹ Por. KZZ, s. 61.

Zmartwychwstania Pańskiego, wierne charyzmatowi w swoich działaniach, stara się być żywym znakiem Bożej miłości i zmartwychwstania, przynosząc nadzieję i odnowę duchową wszystkim, których spotyka na swojej drodze. To wezwanie do opuszczenia wszystkiego i pójścia za Chrystusem jest nieustannie aktualne, inspiruje więc nowe pokolenia członków zgromadzenia do oddania swojego życia Bogu i służbie innym.

Apostolat zmartwychwstańców

Praca apostołska jest istotnym aspektem realizacji charyzmatu. Członkowie zgromadzenia angażują się w różne formy posługi, niosąc przesłanie zmartwychwstania i miłości Bożej. Działalność duszpasterska obejmuje ewangelizację, katechizację oraz edukację, mając na celu przemianę społeczeństwa w duchu Ewangelii.

Apostolat zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego jest głęboko zakorzeniony w tajemnicy paschalnej Zbawiciela. Dążąc do tego, aby w każdej dziedzinie żyć nowym życiem i nadzieją wynikającą z tej tajemnicy zgromadzenie ma na celu nie tylko własne zmartwychwstanie zakonników, ale także zmartwychwstanie wszystkich innych osób. Działalność zgromadzenia zawsze uwzględnia potrzeby zmieniającego się świata, wymagania współczesnego Kościoła oraz potrzeby życia wspólnotowego²².

Zgromadzenie angażuje się w pracę misyjną zgodnie z oczekiwaniami Kościoła, odpowiadając na jego wezwanie do głoszenia Ewangelii i służby na rzecz ludzi. Ogólnym celem misyjnej pracy zgromadzenia jest troska o to, aby cały rodzaj ludzki tworzył jeden lud Boży – Kościół Chrystusowy. Jako czynny instytut zakonny zgromadzenie stawia sobie za cel realizację misji tam, gdzie potrzeby duchowe i materialne są największe, starając się nieść pomoc i wsparcie tam, gdzie jest ono najbardziej potrzebne²³. Koncentruje się na terenach, gdzie ludzie zmagają się z poważnymi brakami duchowymi i materialnymi. Misjonarze zgromadzenia pracują wśród społeczności, które wymagają ewangelizacji, katechizacji oraz wsparcia duchowego. Jednocześnie podejmują działania mające na celu poprawę warunków życia lokalnych mieszkańców, w tym opiekę zdrowotną, edukację oraz projekty rozwoju społeczno-ekonomicznego²⁴.

Jednym z kluczowych celów tego apostolatu jest rozwój i kształtowanie lokalnych wspólnot kościelnych. Zgromadzenie działa w taki sposób, aby Kościół lokalny stawał się wspólnotą wiary, nadziei i miłości, dostosowaną do specyfiki i kultury danego regionu. Misjonarze zgromadzenia starają się budować kościoły lokalne, które będą autentycznie włączać się w życie społeczności i promieniować wartościami Ewangelii²⁵. Poprzez ewangelizację, katechizację i działalność charytatywną

²² Por. KZZ, s. 191.

²³ Por. KZZ, s. 222.

²⁴ Por. KZZ, s. 222.

²⁵ Por. KZZ, s. 222.

zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego stara się przyczynić do budowania wspólnoty wierzących, która odzwierciedla jedność i miłość Boga²⁶.

Apostolat misyjny zgromadzenia zmartwychwstańców jest istotnym wyrazem jego charyzmatu i powołania. Przez zaangażowanie w działalność misyjną zgromadzenie nie tylko odpowiada na potrzeby duchowe i materialne ludzi, ale przyczynia się również do budowania jedności w Kościele i na świecie. Misjonarze zgromadzenia, działając w duchu miłości Chrystusa, starają się tworzyć wspólnoty, które będą żywym świadectwem wiary, nadziei i miłości, jednocześnie promując rozwój i integrację Kościoła lokalnego zgodnie z jego kulturą.

Tradycyjne religie afrykańskie

Tradycyjne religie afrykańskie stanowią złożone i różnorodne zjawisko, które od wieków było przedmiotem zainteresowania badaczy różnych dziedzin teologicznych i pozateologicznych.

Terminologia stosowana do opisu tradycyjnych religii afrykańskich jest często uproszczona i nie oddaje w pełni ich złożoności. W literaturze polskiej spotyka się najczęściej takie terminy, jak „animizm”, „kult przodków”, „politeizm”, „tote-mizm”, „poganizm” czy „fetyszyzm”. Są one pochodzenia zachodnioeuropejskiego i skupiają się na wybranych aspektach tych religii, stosując metodę *pars pro toto*, czyli „część za całość”. Takie podejście może prowadzić do uproszczeń i niezrozumienia, dlatego ważne jest, aby dialog międzyreligijny opierał się na głębokiej wiedzy i szacunku dla tradycji duchowych Afryki²⁷.

W XIX i XX w. zrodził się chaos terminologiczny, wynikający z różnorodności religii afrykańskich oraz niejednolitego podejścia badaczy do ich opisu. W literaturze naukowej i popularnej stosowano, często w sposób uproszczony i redukcyjny. Religie afrykańskie poznawano zwykle fragmentarycznie, a ich interpretacje zależały od dominujących w danym czasie koncepcji antropologicznych czy religioznawczych. Wiele terminów mających na celu uchwycenie istoty religii afrykańskich funkcjonuje do dzisiaj zarówno w literaturze popularnej, jak i naukowej²⁸.

Współczesne badania nad tradycyjnymi religiami afrykańskimi starają się unikać tego błędu. Naukowcy podkreślają znaczenie kontekstu kulturowego oraz wyjątkowych cech każdej religii. Tradycyjne religie afrykańskie są często postrzegane jako systemy całościowe, integrujące aspekty duchowe i społeczne. Elementy kulturowe i religijne, zwłaszcza o charakterze symbolicznym, mają sens tylko w kontekście całego systemu²⁹.

²⁶ Por. KZZ, s. 222.

²⁷ J. Różański, *Kościół katolicki w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi*, Pelplin 2020, s. 63.

²⁸ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 64–65.

²⁹ E.E. Evans-Pritchard, *The Comparative Method in Social Anthropology*, London 1963, s. 20–24.

W miarę jak rosło zrozumienie różnorodności religii afrykańskich, badacze zaczęli poszukiwać adekwatnych terminów opisujących te systemy wierzeń. Pojęcia takie jak „religie plemienne” czy „etniczne” podkreślały ich pierwotność i lokalność, lecz nie oddawały w pełni ich złożoności i specyfiki. Termin „tradycyjne religie afrykańskie” wydaje się najbardziej odpowiedni, ponieważ łączy w sobie tak elementy etniczności, jak i uniwersalności³⁰.

Religie te są zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym. Ewolucja podejścia do tych religii, od bałwochwalczych interpretacji do bardziej zniuansowanych analiz, odzwierciedla postępujące rozumienie i szacunek dla duchowego dziedzictwa Afryki. Współczesne badania podkreślają znaczenie kontekstu kulturowego i dialogu międzyreligijnego, co jest kluczowe dla głębszego zrozumienia i efektywnej współpracy w kontekście misji i budowania wspólnoty Kościoła³¹. Dla misjonarzy ze zgrupowania Zmartwychwstania Pańskiego rozumienie i szacunek dla tradycyjnych religii afrykańskich są kluczowe dla efektywnego dialogu i współpracy.

Afrykańskie kultury wyróżnia głęboka religijność, przy czym tradycyjne religie afrykańskie charakteryzują się dużą różnorodnością wynikającą z różnic etnicznych, kulturowych i językowych. Każda z tych religii wykazuje swoiste cechy, które odzwierciedlają specyficzne warunki geograficzne i historyczne danej społeczności. Z drugiej strony istnieją pewne wspólne cechy łączące różne tradycyjne religie afrykańskie. Wśród nich można wymienić: antropocentryzm, harmonię świata i transcendencję, znaczenie rytuałów, symbolikę oraz brak sztywnych dogmatów. Wspólne idee religijne obejmują wiarę w siły nadprzyrodzone, przodków oraz duchy natury, które odgrywają ważną rolę w codziennym życiu społeczności³².

Jednym z najważniejszych aspektów tradycyjnych religii afrykańskich jest ich charakter antropocentryczny. Koncentrują się one na człowieku i jego relacjach z innymi ludźmi, przodkami, duchami i światem przyrody. Istnieje silne przekonanie o konieczności utrzymania harmonii między tymi elementami, co znajduje odzwierciedlenie w licznych rytuałach i obrzędach. Harmonia świata jest postrzegana jako równowaga, którą trzeba utrzymywać poprzez odpowiednie działania rytualne. Zaburzenia tej równowagi mogą prowadzić do chorób, nieszczęść czy klęsk żywiołowych, dlatego też społeczności afrykańskie przykładają dużą wagę do praktyk mających na celu jej przywrócenie³³.

Charakterystyczny jest antropocentryzm wspólnotowy, wyraźnie obecny w tradycyjnych religiach afrykańskich, które mają charakter korporacyjny. Nie wymagają one absolutnej jedności ani nie są zbyt intelektualizowane czy przeideologizowane, jak niektóre formy chrześcijaństwa w zachodniej Europie. W tych religiach nie występuje na szeroką skalę asceza ani kontemplacja, a pobożność zawsze ma wymiar wspólnotowy, rytualny, ograniczony do wzięć krwi. Nie mają

³⁰ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 73–75.

³¹ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 73, 86, 217–221, 222, 252, 279–284.

³² J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 73–75.

³³ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 80–84.

charakteru misyjnego i nie są ukierunkowane na nawracanie, ponieważ zmiana religii byłaby równoznaczna ze zmianą przynależności plemiennej. Mimo pozornego etnocentryzmu afrykańskie wspólnoty religijne nie są radykalne, co potwierdza brak wojen religijnych między tradycyjnymi religiami na tym kontynencie³⁴.

Rytuály odgrywają kluczową rolę w tych religiach, pełniąc funkcję mediacyjną między światem ludzkim a nadprzyrodzonym. Są często złożone i symboliczne, angażując różnorodne elementy, np. taniec, muzykę, ofiary, a także specjalnie przygotowane przedmioty rytualne. Symbolika charakteryzująca owe rytuały jest bogata i głęboko zakorzeniona w lokalnych tradycjach i wierzeniach. Można wyróżnić trzy rodzaje rytuałów:

- rytuały przejścia, „które łączą się ze zmianą statusu i pozycji społecznej człowieka”³⁵;
- rytuały doroczne, które „związane są z trwaniem oraz cyklicznym odnawianiem się kosmosu i natury lub historycznymi wydarzeniami”³⁶;
- rytuały kryzysowe, które „mają charakter okazjonalny i praktykowane są w nieoczekiwanych sytuacjach kryzysowych”³⁷.

Symbol w tradycyjnych religiach afrykańskich mogą przyjmować różne formy: od masek i fetyszy po elementy naturalne, jak drzewa, kamienie czy woda. Każdy z tych symboli ma swoje specyficzne znaczenie i funkcję, często jest związany z określonymi duchami lub przodkami. Wyróżniającą cechą religii afrykańskich jest brak wyraźnej granicy między światem naturalnym a nadprzyrodzonym, widzialnym a niewidzialnym, doczesnym a wiecznym, materią a duchem oraz sferą profanum (świecką) a sacrum (religijną). Afrykanie postrzegają życie w sposób holistyczny, łącząc te różne aspekty w jedną całość³⁸.

Tradycyjne religie afrykańskie odgrywają istotną rolę w życiu duchowym i społecznym swoich wyznawców. Są one często związane z kultem przodków, wierzeniami w duchy natury oraz rytuałami przejścia, które odzwierciedlają głębokie więzi między światem duchowym a materialnym. Religie te kształtują moralność, normy społeczne oraz systemy wartości, mając wpływ na wszystkie aspekty życia społeczności³⁹.

Wśród wszystkich ludów afrykańskich istnieje skodyfikowany system przepisów, nakazów i zakazów, który reguluje życie jednostki i społeczności. Prawo

³⁴ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 81.

³⁵ H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa z tradycyjnymi religiami afrykańskimi*, „Studia Nauk Teologicznych” 5 (2010), s. 260.

³⁶ H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa...*, art. cyt., s. 260.

³⁷ H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa...*, art. cyt., s. 261.

³⁸ G. Parrinder, *African Traditional Religion*, London 1968, s. 27; J.S. Mbiti, *Afrykańskie religie i filozofia*, Warszawa 1980, s. 16, 103; M. Buchowski, *Magia i rytuał*, Warszawa 1993, s. 93, 95.

³⁹ J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 70–72.; H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa...*, art. cyt., s. 252–254.

zwyczajowe i normy moralne są usankcjonowane przez wierzenia religijne, choć nie wyłącznie. Katalog cnót oraz zakazów czy grzechów może się różnić między poszczególnymi ludami, niemniej zawsze istnieje. Brak wyraźnej granicy między wykroczeniem społecznym a religijnym sprawia, że istoty nadnaturalne są uważane za ostatecznych gwarantów porządku kosmicznego i społecznego oraz ładu moralnego⁴⁰.

Ludy afrykańskie odróżniają aspekt rytualny grzechu od jego aspektu moralnego. Rytualny grzech jest przekroczeniem określonych nakazów lub zakazów o charakterze kultowym i zwyczajowym, co wiąże się z nieczystością rytualną i tabu. Natomiast grzech w znaczeniu moralnym jest rozmyślnym wykroczeniem przeciwko porządkowi kosmicznemu oraz istotom nadnaturalnym, takim jak Istota Najwyższa, bóstwa, duchy, duchy przodków, oraz przeciwko jednostce i społeczności. Przekroczenia te są postrzegane jako zło moralne⁴¹.

Kolejną charakterystyczną cechą tradycyjnych religii afrykańskich jest brak sztywnych dogmatów. Religie te są dynamiczne i elastyczne, co pozwala im na adaptację do zmieniających się warunków społecznych i kulturowych. W odróżnieniu od wielu religii światowych nie istnieje w nich centralny autorytet ani kanon świętych pism, co sprawia, że praktyki religijne mogą się znacznie różnić nawet w obrębie jednej społeczności. Religia nie jest oddzielona od innych aspektów życia, ale jest z nimi ściśle zintegrowana. Wiele codziennych czynności, takich jak rolnictwo, myślistwo czy budowa domów, jest wykonywanych w kontekście religijnym, z towarzyszeniem odpowiednich rytuałów i modlitw⁴².

Przodkowie odgrywają kluczową rolę w tych religiach jako pośrednicy między światem żywych a światem duchów. Przodkowie symbolizują ciągłość struktury społecznej. Kult przodków jest powszechny i przejawia się w licznych rytuałach i ceremoniach. Przodkowie są uważani za strażników moralności i porządku społecznego, a ich błogosławieństwo jest niezbędne dla pomyślności i harmonii społeczności. Są też stróżami tradycji oraz spraw rodzinnych, gwarantami przepisów prawa i zwyczajów, a także respektowania i przestrzegania norm etycznych. Można stwierdzić, że kult przodków należy do sfery religijnej i ma ogromne znaczenie społeczne. Sakralizuje porządek społeczny, wspiera autorytet starszyny oraz gwarantuje respektowanie i przestrzeganie obowiązujących norm moralnych i przepisów prawa zwyczajowego. Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Ecclesia in Africa* (nr 43), zaliczając kult przodków do wartości religii afrykańskiej, pyta, czy nie jest on jakimś przedsmakiem wiary w obcowanie świętych⁴³.

⁴⁰ J. Middleton, *Lugbara Religion. Ritual and Authority among an East African People*, 2nd ed., London 1964, s. 22.

⁴¹ H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa...*, art. cyt., s. 257.

⁴² J. Różański, *Kościół katolicki...*, dz. cyt., s. 111–112.

⁴³ H. Zimoń, *Dialog chrześcijaństwa...*, art. cyt., s. 254.

Możliwości i drogi dialogu

Dialog między Kościołem katolickim a tradycyjnymi religiami afrykańskimi jest istotnym elementem współczesnej misji Kościoła i dialogu międzyreligijnego. Kościół katolicki w odpowiedzi na różnorodność duchową Afryki podjął liczne inicjatywy mające na celu zrozumienie i współpracę z wyznawcami tradycyjnych religii afrykańskich. Już w 1969 r. Sekretariat dla Niechrześcijan zalecił stosowanie terminu „tradycyjne religie afrykańskie” jako bardziej odpowiedniego i szanującego te duchowe praktyki. W dokumencie tym stwierdza: „W 1961 r., na zakończenie abidżańskiej konferencji na temat religii w informacjach poproszono o używanie raczej terminów «tradycyjne religie» lub «tradycyjne religie afrykańskie». Propozycje te wydają się rozsądne i sugerowalibyśmy, by spełniać to życzenie”⁴⁴.

Kolejnym dokumentem, który mówi o tradycyjnych religiach afrykańskich, była encyklika *Ecclesiam suam* papieża Pawła VI z 6 sierpnia 1964 r. Dokument ten jako pierwszy w historii papieżstwa uwzględnił religie Afryki Subsaharyjskiej wśród innych religii pozachrześcijańskich. Papież podkreślił szeroką grupę ludzi oddających cześć jednemu i najwyższemu Bogu, „temu samemu, którego i my czcimy”. Wskazał także na zasługujących na szacunek wyznawców judaizmu, islamu oraz „wielkich religii afrykańskich i azjatyckich”. Jakkolwiek wyraził przekonanie, że „prawdziwą jest tylko jedna religia, i to chrześcijańska”, to jednak przestrzegał przed postawą obojętności wobec innych religii (*Ecclesiam suam*, nr 107).

Jan Paweł II wykazywał dużą otwartość na tradycyjne wartości kultury afrykańskiej i konsekwentnie stosował termin „tradycyjne religie afrykańskie”. W wielu dokumentach i przemówieniach, zwłaszcza podczas swoich 14 podróży apostołskich do Afryki, podkreślał ich znaczenie⁴⁵. W adhortacji *Ecclesia in Africa* wyodrębnił „tradycyjną religię afrykańską” i mówił o wartościach „afrykańskiej religii tradycyjnej”. W adhortacji tej przedstawił dwa praktyczne postulaty dotyczące tradycyjnej religii Afryki: wyznawców tej religii należy traktować z wielkim szacunkiem i unikać wszelkich lekceważących wyrażen, przy czym w ośrodkach formacji kapłańskiej i zakonnej należy przekazywać odpowiednią wiedzę na temat tradycyjnej religii Afryki (*Ecclesia in Africa*, nr 67). Z kolei odwiedzając Malawi w 1989 r., zachęcał Afrykańczyków słowami: „Wzywam was dziś, abyście odrzucili styl życia niezgodny z tym, co najlepsze w waszych lokalnych tradycjach, i z wiarą chrześcijańską. Wielu mieszkańców Afryki szuka w innej kulturze tak zwanej «wolności nowoczesnego stylu życia». Wzywam was dziś, abyście sięgali w głąb własnych serc. Zwracajcie się ku bogactwu własnych tradycji, ku wierze, której dajemy świadectwo przez to spotkanie. W nich znajdziecie prawdziwą wolność, w nich znaj-

⁴⁴ Secretariatatus pro non Christianis, *À la rencontre des religions africaines*, Roma 1969, s. 32

⁴⁵ J. Różański, *Jan Paweł II w Afryce*, afryka.blog.uksw.edu.pl/2022/01/24/jan-pawel-ii-w-afryce [dostęp: 11 VI 2024 r.].

dziecie Chrystusa, który was poprowadzi ku prawdzie” (*Ecclesia in Africa*, nr 48). Zauważył też pilną potrzebę i konieczność inkulturacji w kontekście dialogu Kościoła katolickiego z tradycyjnymi religiami afrykańskimi, czyli procesu, w którym katecheza niejako wciela się w różne kultury. Inkulturacja zawiera dwa aspekty: przekształcenie autentycznych wartości kulturowych przez ich integrację w chrześcijaństwie oraz zakorzenianie chrześcijaństwa w różnych kulturach. Jest kluczowym celem i pilną potrzebą Kościołów partykularnych, warunkiem zakorzenienia Ewangelii w Afryce, „nakazem ewangelizacji” i jednym z największych wyzwań dla Kościoła na tym kontynencie w trzecim tysiącleciu (*Ecclesia in Africa*, nr 59). W dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi jest to trudne i delikatne zadanie, wymagające wierności Ewangelii i tradycji apostołskiej w zmieniających się kulturach. Lokalne Kościoły muszą ciągle podejmować wysiłki inkulturacyjne, kierując się zasadami zgodności z chrześcijańskim przesłaniem i jedności z Kościołem powszechnym, unikając synkretyzmu. Inkulturacja powinna umożliwić pełne przyjęcie Jezusa Chrystusa we wszystkich aspektach życia, dążąc do wierności Bogu i świętości życia przez działanie Ducha Świętego. Obejmuje ona także wszystkie dziedziny życia Kościoła i ewangelizacji: teologię, liturgię, życie i strukturę Kościoła (*Ecclesia in Africa*, nr 62).

Zgromadzenie zmartwychwstańców, idąc drogą Kościoła, podejmuje dialog z tradycyjnymi religiami afrykańskimi zgodnie z jego nauczaniem. Dialog ten trwa ze względu na to, że Bóg stworzył ludzi i na różne sposoby objawiał się człowiekowi w historii. Ponadto Bóg chce, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni dzięki misterium paschalnemu Jezusa Chrystusa. Dialog ten prowadzi się z uwagi na to, że Duch Święty działa także poza Kościołem i burzy mury wrogości między ludźmi, będąc obecnym w sumieniu każdego człowieka i prowadząc go do poznania pełnej prawdy w Jezusie Chrystusie (*Ecclesia in Africa*, nr 67). Zmartwychwstańcy rozumieją to jako trud wychodzenia ze swojego kręgu i zwrócenia się ku drugiemu człowiekowi, aby go lepiej poznać i zrozumieć, jest dla nich relacją konstruktywną z osobami i wspólnotami innych religii w celu lepszego poznania i zrozumienia doktryny, kultu i zasad etycznych po to, by uzyskać odpowiedź na pytanie, kim jest Bóg i człowiek. Dzięki różnorodnym formom dialogu zgromadzenie zmartwychwstańców dąży do budowania mostów zrozumienia i współpracy, uznając wartość i znaczenie tradycyjnych religii afrykańskich oraz wkład tych religii w dążenie do wspólnego dobra ludzkości.

Podsumowanie

Aktualność charyzmatu zmartwychwstańców w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi ukazuje głębokie możliwości wzajemnego wzbogacania się i wspólnego dążenia do duchowego rozwoju oraz społecznej harmonii. Charyzmat, który skupia się na miłości Boga, nadziei zmartwychwstania i odnowie społeczeństwa, doskonale odpowiada na potrzeby i wartości afrykańskich wspólnot, które są zanurzone w holistycznym i wspólnotowym podejściu do życia. Poprzez swoje działania misyjne zmartwychwstańcy mogą wnieść nową jakość w relacje między

religiami, bazując na szacunku, zrozumieniu i współpracy. Dialog międzyreligijny wymaga jednak głębokiej empatii, otwartości oraz gotowości do nauki, adaptacji i inkulturacji. W kontekście afrykańskim, gdzie tradycyjne wierzenia są integralną częścią codziennego życia, charyzmat zmartwychwstańców staje się narzędziem budowania mostów, które łączą różnorodne aspekty duchowości i kultury. Wzajemne zrozumienie i współpraca mogą prowadzić do nowego odkrycia wspólnych wartości, takich jak miłość Boga do człowieka, szacunek dla życia, sprawiedliwość społeczna i troska o wspólne dobro. Charyzmat zmartwychwstańców nie tylko zachowuje swoją aktualność, lecz otwiera również nowe horyzonty dla misyjnej działalności Kościoła w Afryce. Wzajemny dialog i współpraca z tradycyjnymi religiami afrykańskimi mogą przynieść owocne rezultaty, przyczyniając się do budowania bardziej zjednoczonego, sprawiedliwego i duchowo bogatego świata. Charyzmat ten, będący wyrazem miłości Bożej i nadziei na zmartwychwstanie, pozostaje inspiracją do ciągłego nawracania się i służby na rzecz pokoju i jedności w globalnej wspólnocie ludzkiej.

Bibliografia

Źródła drukowane:

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Vita consecrata”*, Rzym 1996.

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Ecclesia in Africa”*, Rzym 1995.

Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Instrukcja „Rozpocząć na nowo od Chrystusa”*, Rzym 2002.

Kongregacja Nauki Wiary, *List „Iuvenescit Ecclesia”*, Rzym 2016.

Konstytucje Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa, Rzym 2019.

Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Evangelica testificatio”*, Rzym 1971.

Paweł VI, *Encyklika „Ecclesiam suam”*, Rzym 1964.

Secretariatatus pro non Christianis, *À la rencontre des religions africaines*, Roma 1969.

Sobór Watykański II, *Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego „Perfectae caritatis”*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 264–275.

Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 144–255.

Źródła internetowe:

Różański J., *Jan Paweł II w Afryce*, afryka.blog.uksw.edu.pl/2022/01/24/jan-pawel-ii-w-afryce [dostęp: 11 VI 2024 r.].

Siemieniowski A., *Dary duchowe w dawnych wiekach Kościoła. „Nie zaniedbuj w sobie charyzmatu” (1 Tm 4,14)*, cz. 3, siemieniowski.pl/?q=node/31 [dostęp: 13 V 2024 r.].

Wójtowicz K., *Pojęcie i rola charyzmatu w życiu konsekrowanym*, zyciezakonne.pl/dokumenty/referaty-konferencje-artykuly/teologia-zycia-konsekrowanego/wojtowicz-k-cr-pojecie-i-rola-charyzmatu-w-zyciu-konsekrowanym-30172 [dostęp: 13 V 2024 r.].

Opracowania:

Buchowski M., *Magia i rytuał*, Warszawa 1993.

Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium” o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie*, Città del Vaticano 2013.

Hébrard M., *Nowa Pięćdziesiątnica w drugiej połowie XX wieku*, tłum. T. Jania, Kraków 1994.

Mbiti J.S., *Afrykańskie religie i filozofia*, Warszawa 1980.

Middleton J., *Lugbara Religion. Ritual and Authority among an East African People*, 2nd ed., London 1964.

Parrinder G., *African Traditional Religion*, London 1968.

Pawlik J.J., *Pochodzenie zła w afrykańskiej tradycji religijnej*, „Forum Teologiczne” 2 (2001), s. 177–190.

Pikus T., *Charyzmaty w Kościele*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 22 (2009), nr 2, s. 105-120.

Romano A., *Carisma*, w: *Dizionario teologico della vita consacrata*, a cura di T. Goffi, A. Palazzini, Milano 1994, s. 165-181.

Różański J., *Kościół katolicki w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi*, Pelplin 2020.

Siemieniowski A., *Ruchy charyzmatyczne w Kościele – „Pegaz” czy „koń trojański”?*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 63–71.

Stachowiak L., *Charyzmat*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1985, k. 92–93.

Tatar M., *Rozznawanie charyzmatów*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 47–62.

Zimoń H., *Dialog chrześcijaństwa z tradycyjnymi religiami afrykańskimi*, „Studia Nauk Teologicznych” 5 (2010), s. 249–264.

Aktualność charyzmatu Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa w dialogu z tradycyjnymi religiami afrykańskimi

Abstrakt

Niniejszy artykuł analizuje znaczenie charyzmatu zmartwychwstańców w kontekście współczesnych wyzwań misyjnych w Afryce, kładąc nacisk na duchową odnowę, jedność z Bogiem oraz nadzieję zmartwychwstania. W dynamicznie zmieniającym się świecie dialog z tradycyjnymi religiami afrykańskimi staje się kluczowy, ponieważ religie te, głęboko zakorzenione w lokalnej kulturze, oferują perspektywę, w której sacrum współistnieje z profanum. Wzajemny szacunek i zrozumienie są niezbędne w procesie misyjnej inkulturacji, umożliwiając adaptację chrześcijaństwa do lokalnych realiów. Charyzmat zmartwychwstańców, oparty na miłości Bożej i sprawiedliwości społecznej, tworzy fundament pod współpracę z tradycyjnymi religiami afrykańskimi, podkreślając wspólne wartości i umożliwiając duchowe wzbogacenie. Taki dialog może przyczynić się do budowy zjednoczonych, sprawiedliwych i duchowo rozwiniętych społeczeństw.

Słowa kluczowe: charyzmat zmartwychwstańców, dialog międzyreligijny, tradycyjne religie afrykańskie, misyjna inkulturacja, duchowa odnowa, współczesne wyzwania misji

The Relevance of the Charism of the Congregation of the Resurrection of Our Lord Jesus Christ in Dialogue with Traditional African Religions

Abstract

This article analyzes the importance of the charism of the Resurrectionists in the context of contemporary missionary challenges in Africa, emphasizing spiritual renewal, unity with God and the hope of resurrection. In a dynamically changing world, dialogue with traditional African religions becomes crucial because these religions, deeply rooted in local culture, offer a perspective in which the sacred coexists with the profane. Mutual respect and understanding are essential in the process of missionary inculturation, enabling the adaptation of Christianity to local realities. The Resurrectionist charism, based on God's love and social justice, creates a foundation for cooperation with traditional African religions, emphasizing common values and enabling spiritual enrichment. Such dialogue can contribute to building united, just and spiritually developed societies.

Keywords: charism of the Resurrectionists, interreligious dialogue, traditional African religions, missionary inculturation, spiritual renewal, contemporary mission challenges